Πολιτική Οικονομία ΙΙ: Σύγχρονη Μικροθεωρία και Ρύθμιση

Διδάσκων Αναστάσιος Χάρδας, Επίκουρος Καθηγητής ΤΠΕΔΔ, ΕΚΠΑ

Το μάθημα διαρθρώνεται σε τρία επίπεδα:

α) προσεγγίζει το ευρύτερο γνωστικό αντικείμενο της πολιτικής οικονομίας τόσο της κλασσικής όσο και της σύγχρονης,

β) εστιάζει στο πεδίο της μικροοικονομικής θεωρίας

γ) εξετάζει τους ρυθμιστικούς και πολιτικούς τρόπους με τους οποίους πλαισιώνεται το μίκρο επίπεδο της πολιτικής οικονομίας.

Περιεχόμενο μαθήματος

α) Το μάθημα αποσκοπεί να προσεγγίσει την κλασσική πολιτική οικονομία εντάσσοντας τα εννοιολογικά αυτά πλαίσια στην μελέτη και ανάλυση σύγχρονων ζητημάτων που άπτονται του επιστημολογικού αντικειμένου της πολιτικής οικονομίας. Οι βασικές σχολές που αναλύονται σε αυτά τα πλαίσια είναι η φιλελεύθερη πολιτική οικονομία (Adam Smith, David Ricardo) και η γερμανική ιστορική σχολή των οικονομικών (κυρίως Friedrich List και ευρύτερα το εννοιολογικό πλαίσιο του οικονομικού εθνικισμού). Αναλύεται επίσης η Μαρξιστική πολιτική οικονομία (Marx, Engels) και τα νεοκλασικά οικονομικά όπως αναδύθηκαν για πρώτη φορά στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στην Μεγάλη Βρετανία. Τέλος, κλείνοντας αυτή την ενότητα αναλύονται οι βασικές συνεισφορές δύο πιο σύγχρονων μελετητών της πολιτικής οικονομίας (John Maynard Keynes, Joseph Schumpeter). Το επίκεντρο των αναλύσεων είναι οι τρόποι με τους οποίους αυτές οι σχολές της πολιτικής οικονομίας προσεγγίζουν τις σχέσεις κράτους- αγοράς.

β) Στην δεύτερη ενότητα του μαθήματος προσεγγίζονται οι βασικές έννοιες της σύγχρονης μικροοικονομικής θεωρίας και ανάλυσης. Η μικροοικονομική είναι η βασικότερη επιστημολογική προσέγγιση στα σύγχρονα οικονομικά και εστιάζει στο μίκρο επίπεδο των οικονομικών συναλλαγών, δηλαδή αυτό των ατόμων (καταναλωτές και επιχειρήσεις). Παρουσιάζονται τα βασικά εργαλεία μέσω των οποίων προσεγγίζονται οι αλληλοεπιδράσεις ανάμεσα στην προσφορά και ζήτηση. Η λειτουργία της προσφοράς και ζήτησης σε διαφορετικά επίπεδα αποτελεί το

κυριότερο εννοιολογικό πλαίσιο εντός του οποίου αναπτύσσεται η μικροοικονομική. Αναλύονται οι επιλογές των καταναλωτών, η ελαστικότητα (τιμής, ζήτησης και προσφοράς) και τα εννοιολογικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται για να υπολογίζεται το κόστος της παραγωγής. Περνώντας σε πιο δομικά ζητήματα, εξετάζονται οι διαφορετικοί τρόποι λειτουργίας των αγορών. Κομβική σε αυτά τα πλαίσια είναι η μελέτη της λειτουργίας της ιδιωτικής καπιταλιστικής επιχείρησης που είναι ο βασικός δρών που εξετάζει η μικροοικονομική. Οι διαφορετικές λειτουργίες και τα αποτελέσματα που παράγονται εντός των πλήρως ανταγωνιστικών, μονοπωλιακών, ολιγοπωλιακών και μονοπωλιακά ανταγωνιστικών αγορών επίσης εξετάζονται.

γ) στην τρίτη υποενότητα του μαθήματος αναλύονται οι προκλήσεις, οι ευκαιρίες και τα διλλήματα που προκύπτουν όταν καταγράφονται οι λεγόμενες αποτυχίες της αγοράς. Σε αυτές τις περιπτώσεις καθίσταται αναγκαία κάποια μορφή δημόσιας (κρατικής) παρέμβασης στην λειτουργία των αγορών. Τα εργαλεία και η φύση των δημόσιων αυτών παρεμβάσεων ποικίλουν και μπορεί να είναι από ρυθμιστικά (νομοθετική πλαισίωση της φιλελεύθερης αγοράς) έως τις αναδιανεμητικές πολιτικές. Αναλύονται τα μοτίβα ρυθμιστικών παρεμβάσεων στους τομείς της εργασίας, του περιβάλλοντος και της αγροτικής οικονομίας. Ξεχωριστή ανάλυση γίνεται για τον ρόλο και τα βασικά χαρακτηριστικά των χρηματοπιστωτικών αγορών στον φιλελεύθερο καπιταλισμό. Ζητήματα όπως η χρηματιστικοποίηση του φιλελεύθερου καπιταλισμού αναλύονται εις βάθος. Αναφορικά με τις περισσότερο παρεμβατικές μορφές κρατικής ρύθμισης εξετάζονται οι προκλήσεις και τα διλλήματα που προκύπτουν από την υψηλή φορολογία και τις αναδιανεμητικές πολιτικές για μια φιλελεύθερη οικονομία της αγοράς.

Οι τρεις επιμέρους υποενότητες εξετάζονται ταυτόχρονα σε όλα τα μαθήματα, με παραδείγματα τόσο από τις πραγματολογικές συνθήκες εντός των οποίων αναδύθηκαν τα πρώτα θεωρητικά ρεύματα της πολιτικής οικονομίας, όσο και από σύγχρονες πολιτικοοικονομικές εξελίξεις σε εγχώρια και διεθνή πλαίσια. Τα τελευταία χρόνια αποτυπώνεται στην ακαδημαϊκή έρευνα που αφορά τις σχέσεις κράτους αγοράς στο μίκρο επίπεδο συστηματική επιστροφή της μελέτης ξεχασμένων εργαλείων ρυθμιστικής και κρατικής παρέμβασης στις φιλελεύθερες αγορές.

Αναλυτικά πλαίσια όπως βιομηχανικές και τεχνολογικές πολιτικές έχουν επανέλθει, καθιστώντας τις θεματικές του μαθήματος εξαιρετικά επίκαιρες. Παρότι η φιλελεύθερη οικονομία της αγοράς όπως αποτυπώνεται από την μικροοικονομική δεν αμφισβητείται, οι παραγωγικές και γεωπολιτικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες οικονομίες (ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση, αντιμετώπιση κλιματικής κρίσης, ανάδυση νέων οικονομικών πόλων μεταξύ άλλων), καθιστούν την χρήση ρυθμιστικών εργαλείων για την πλαισίωση της οικονομίας της αγοράς όλο και πιο διαδεδομένη.

Η εξέταση του μαθήματος θα γίνει με δύο τρόπους. Μετά τις διακοπές του Πάσχα θα ανακοινωθεί ενδιάμεση πρόοδος η οποία θα διεξαχθεί στην αίθουσα και θα αποτελεί το 40% της τελικής βαθμολογίας. Οι τελικές εξετάσεις θα συμβάλλουν στο 60% της τελικής βαθμολογίας. Οι εξετάσεις θα αφορούν ύλη που θα έχει καλυφθεί εντός των μαθημάτων. Τα προτεινόμενα συγγράμματα καλύπτουν διαφορετικά μέρη του μαθήματος και οι φοιτητές ενθαρύνονται να προμηθευτούν και τα δύο και να τα μοιράσουν. Επίσης στην βιβλιοθήκη του Τμήματος υπάρχουν αντίτυπα του ενός συγγράμματος. Παρόλα αυτά τα συγγράμματα είναι ενδεικτικά και οι φοιτητές/τριες ενθαρρύνονται να αξιοποιήσουν και άλλες πηγές μελέτης τις οποίες θα μπορούν να συσχετίσουν με τα ζητήματα που θα καλύπτονται στις παραδόσεις.

Ενδεικτική βιβλιογραφία προτεινόμενη στον Εύδοξο

Schiller B., Gebhardt K., (2025). Σύγχρονη Μικροοικονομική, 17η Έκδοση, Θεσσαλονίκη: Τζιολα

Χάρδας Α. (2024) Διεθνής και ‘Κλασσική’ πολιτική οικονομία. Συνέχειες και ασυνέχειες. Αθήνα: Πεδίο